

מסורת הש"ס

(א) לעיל ד' (ב) ו'ל רש"י מנחות ז' ד' דעגל וכו' דקרקין חוני המעגל על שם עוגה; (ג) ו'ע' פירש"י לקמן כב' ד"ה עוגה; (ד) צ"מ כה'; (ה) גס אהת הטוען וע"ש חות' מ"ש בשם הירושלמי; (ו) נצרכות ו'ע"י; (ז) טעות כה'; (ח) גיר' רש"י הו"ל; (ט) ג' ע"ש צ"ע על ג' שון אחרון שכתב רש"י וכן חות' ד"ה ל' לר"ל; (י) לקמן כב'; (יא) כה"ה מקום; (יב) לקמן כב'; (יג) הקונטרס כ"ל.

גיליון הש"ס

נב' כן שהוא מתחמא. ע"י מנחות דף טו ע"כ תד"ה כנף נגנס:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה הכי קאמר כי ליה דביעה. י"ב לראשונה:

לעני רש"י

פורפיי"ש. אהת טושה טורל.

רבינו הגנאל

סדר תעניות האילו האמור ברביעה ראשונה כו'. תרצה רב יהודה הכי. סדר תעניות האילו בזמן שיצתה רביעה ראשונה ושניה ולא ירדו גשמים, אבל אם ירדו גשמים ונצמחו ורעים וחודו ושנו, כלומר כמשו, מתריעין עליהן מיד. ודוק שנו בעין כביש, אבל יבשו לגמרי אף על גב דהדרו אקון אין מתריעין עליהן. פי' אקון, שחזרו לירוקות. כלומר חזרו גשמים לחיותן. ורוביתו הגאונים ד' לברכה אמרו, האי אקון אקנתא שחוק עליהן (כ' הגנ'). (כ"ב) פ"י קורדייקוס (כ"ל הגנ'). ורע פרציה דהותי קלא. ורע תבואה שהיא תחת אבן צוחמת. פי' קלא מילת שקל קלא פתח ביה). לכתב בצורה. פי' רב יהודה מכה הבאה לידי בצורה. [אר"י נהרא אנהרא]. והוצרכו האנשים המתפללים מים מזה הנהר לילך לנהר אחר.

(א) כל הסגור ש"ן לעיל בגמלא רש דף ד'.

רבינו גרשום

שלישית להתענות. ומי אמרת לאלתר ברביעה ראשונה מתענין. אבל יבשו לא. ודין שיבשו לית להו תקנתא כלל, ויא מתריעין עליהן ויה תתלה שוא. דאקון. שנראה להן קצת תקנה. נהרא אנהרא בצורה. כשצויה ליהביא מים מנהר זה להשקות שדות שעל נהר אחר. לפי שאין באותו נהר אחר מים כדי שיפוק להשקות שדותיו, והו סימן בצורה.

סדר תעניות אלו פרק שלישי תענית

י"ט

עין משפט נר מצוה

ב א מ"י פ"ב מהלכות תענית ה"ב טו"ש"ע א"ח ס"י תקנו ספיק א טעף ב: ג ב ג מ"י שם הל' (א) ז ד [צ"ל טו"ש"ע שם ספיק ב: ד ד מ"י שם הל' י א טו"ש"ע שם ספיק ח ט: ה ה מ"י שם הלכה ט טו"ש"ע שם ספיק ו: ו ו מ"י שם הלכה יא טו"ש"ע שם ספיק ח: ז ז ה מ"י שם פ"א ה"ו ופ"ב מהלכות שבת הלכה כד סמך עפ"ל ט טו"ש"ע שם ספיק יג וס"י רפמ טו"ש"ע ט וס"י שטט טמ"י ח: ח ט מ"י פ"ב מה"ל תעניות הל"טו טו"ש"ע א"ח ס"י תקנו ספיק יא: ט י מ"י שם פ"א הלכה טו טור ט"ע א"ח סימן תקסט ספיק א וס"י תקנה ספיק יא: י ב מ"י שם טו"ש"ע א"ח ס"י תקנה ספיק יא: יא ל מ"י שם פ"ב הלכה טו טו"ש"ע א"ח ס"י תקנה ספיק ח:

תורה אור השלם

1. ישמח אב"ך ואב"ך ותגל יודקתך: משלי כב כה

הגהות הב"ח

(א) נב' ג' מתים בג' ימים זה אחר זה (הכי זה דבר פחות מכלן א"ן זה דבר חל"מ וי"ב ס"א א"ן זה: (ב) שם ר' יוסי אומנ' לגמרי ולא לנפקא. י"ב ע"י פירושו בדף ד' ע"א: (ג) שם אגלמ' חוני אהת נחזי ע"ל ג' צורות אהת מה אשעה: (ד) שם לא לריכ"ל דהדר אקון מכו דמנימ: (ה) רש"י ד"ה הי"ג אהת כי לפיכך מתענות מפני שאהת העיר וכו' המצוה נכחה בשבתובתיה ויהיו כה רעב: (ו) ד"ה תמריש כ"מ טס נהרא חלסמניח כי שעה מה מכלת ולפיכך אף אל במקום אלד: (ז) ד"ה גהי"ה דבריה דבית לא כך שאלתי ה"ס: (ח) ד"ה הכי קאמר כי כלומר סדר תעניות אלו אמרו בשביל רביעה ראשונה כשכבה מכל וכל כגון רביעה ראשונה: (ט) ד"ה דוקא כי להמפלג עליהן שיחזרו צופי מתקן אל יבשו לא לר"ך כי וואת תפלת ש"ה ד"ה ומה"ל אל יבשו. כשהן מתענין עתיו כו': (י) ד"ה הי"ג פשיטא נשתנו מן לא דמיכח דהדר אקון מהו דמיכח כי לחאון שעלו כי שמיכחו מהו דמיכח כי דאקנתא לכו מילתא ד"ה וס"י: (יא) רוב' ד"ה הו"ל כי שאין לל"י וימת הכי מתקן: (יב) בא"ד ולא מקיי רעב דמאחר שטולנו כי זעירא ומה"ל מילתא כלומר כי ע"י חמוריס וסוקיס כפנא וכו' ווא מתריעין: (יג) בא"ד דבמני' משמע דלצרכות מתריעין דקמי מתריעין כי כלשך פירש"י שמתח חטה כי א"ע דעדיין אינו בא רעב כי"א צורות האיל:

לא צריבא דאקון. פי' לאחר שעלו צקנה נתיבשו מהו דמיכח אקנתא מילתא היא פי' דהואיל ועלו צקנה ולא נתצלו כל זורכס ליבעי התרעה קמ"ל ללכו מילתא היא: **נהרא אנהרא בצורתא.** פי' (א) (ב) (הכי) בשאין תבואה צעיר ויש הרבה בשאר עיירות ויכולין להציא מזו לזו היינו מקרי צורתא ולא מקרי רעב (ג) ומאחר שיכולין להציא ע"י הנהר דליכא אלא טרחא זעירא ומהאי כלומר מדבר מועט כזה אין מתריעין מדינתא אמדינתא פירוש שר"ך להוציא ממדינה למדינה אחרת ע"י חמוריס וסוקיס ואז מתריעין דאי אפשר להציא בשפע כ"כ כמו בספינות ל"א נהרא אנהרא כלומר אם יבש הנהר זה ור"ך להסג נהר אחר לכאן אי נמי לר"ך להתמין עד שיגדל הנהר האחר ויבא בכאן זה צורתא ולא מתריעין מדינתא אמדינתא אם יבשו כל הנהרות שזו העיר וזריכין להציא מים מעיר אחרת כפנא וקשה דבמני' משמע דלצורות (ט) מתענין דקמי מתריעין עליהן מפני שזאת מכת צורתא ויש לומר דמכת צורתא דממני' הוי כמו דכפנא כלשך פירש"י שמתח חטה ילא חוט ומשום הכי מתריעין א"ע"ג דעדיין אינו רק צורתא הואיל וסופו רעב מתריעין א"ע"ג דלכתי לא הוו כפנא אל לעולם אין מתריעין על מכת צורתא אי לא מני' לצא לדי רעב ולחכי קאמר הכא דנהרא אנהרא דלא הוי אלא כי צורתא ולא מתריעין: נהירכא

בשביל שלא ימוקו התפלל ולא ירדו גשמים מה עשה א עג עוגה ועמד בתוכה ואמר לפניו רבש"ע בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן עד שתרחהם על בניך התחילו גשמים מנמפין אמר לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות התחילו לירד בזעף אמר לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה ירדו כתיקנן עד שיצאו ישראל מירושלים להר הבית מפני הגשמים באו ואמרו לו כשם שהתפללת עליהם שירדו כך התפלל שילכו להן אמר להם א צאו וראו אם נמוחית אבן (א) הטועין א שלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גזורני עליך (ב) נידוי אבל מה אעשה לך שאתה מתחמא לפני המקום ועושה לך רצונך (ג) כבן שהוא מתחמא על אביו ועושה לו רצונו ועליך הכתוב אמר י שמוח אב"ך ואמך ותגל יולדתך: (ד) (מתנ"י) הוי מתענין וירדו להם גשמים (ה) קודם הנץ החמה לא ישרימו לאחר הנץ החמה ישלימו ר"א אומר א קודם חצות לא ישרימו לאחר חצות ישלימו מעשה שגזרו תענית בלוד וירדו להם גשמים קודם חצות אמר להם ר' טרפון צאו ואכלו ושתו ועשו יו"ט ויצאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב וכאו בין הערבים (ו) וקראו הלל הגדול: **גמ' סדר תעניות האלו** האמור ברביעה ראשונה רומינהי רביעה ראשונה ושניה לשאלו שלישיית להתענות אמר רב (א) יהודה הלל הגדול: **גמ' האמור אימתי** בזמן שיצאה רביעה ראשונה ושניה ושלישיית ולא ירדו גשמים אבל ירדו גשמים ברביעה ראשונה וזרעו ולא צמחו אי נמי צמחו וזורו ונשתנו מתריעין עליהן מיד אמר רב נחמן דוקא נשתנו ל אבל יבשו לא פשיטא נשתנו תנן לא צריכא (ב) דאקון מהו דתימא אקנתא מילתא היא קמשמע לן: וכן שפסקו גשמים בין גשם לגשם כו': מאי מכת בצורתא אמר רב יהודה אמר רב מכה המביאה לידי בצורתא אמר רב נחמן נהרא אנהרא בצורתא

ה"ג אהת העיר מפענה ומתענה וכל סביבותיה מפענות ולא מתריעות. ולפיכך מתענות (א) שאותה העיר שלא ירדו עליה גשמים תלך לקנות התבואה צאותה העיר והיה זה רעב: או מפולס. שחמומיה והצמים נופלין צרות: **מתריעים צ"מ.** אם (א) יראו באספמיא מתריעין צבצב צבצב מתריעין באספמיא דקתני טעמא כסיפא מפני שהיא מכה מהלכת אס צמקוס אחד היא מתריעין עליה כל השומעין כדי שלא תבא עליהן: **שדפון.** בתצורות: ירקון. חולי: **היה רעב.** משכלת בני אדם: **חרב.** חילות ההולכין להרוג ולהשחית בכל מקום: **מלא סגור.** מפרש בגמ' (א) **לעריסה.** צא"ל: **שאקלון.** בשרך פלשמים: **ועל שאכלו ואצים.** שהיא חיה רעה ומכה מהלכת היא: **שנאו.** ובאו צעיר: **מתריעין.** צענו: **המטורפת.** מלשון טרף אצבא (ברכות דף כה). ומלשון צינה טרופה (עירובי פ"ב מ"ד) כו' דלמפרש דפרק שלמעלה (דף יד): **שמעון הסימני.** מתמנה היה: **שלא סבא.** לישנא מעליא נקט: **מרוכ גשמים.** לא כגון שירדה על עיר אחת ועל עיר אחת לא ירדה שסס ודאי שמהין לקללה דלמחר רב יהודה (לעיל ו:): **תמטר** (א) מקום מטר שמקלקל תבואה אלא כבר ירדו וטורח הס לזני אדם אלז אין מקלקלין תבואות. וטעמא מפרש בגמרא (א) למה אין מתריעין: **סגורי פפמיס.** שסס בחצרות ושל חרס הן ומטולטלין אותן שלא ימוקו בגשמים: **גשמי צרות.** שיפוע גשמים למלחות צרות: **ונדבום.** רזון ועין יפה: **אזן טוועין.** אזן טועין הינה צירושלים וכל מי שאצדה לו אצידה כו' צבצב מלישא (דף כח:): **לנדום.** על כבוד הרב: **מסחטא.** פורפיי"ש **בלע"ז:** ישמת אב"ך ואמך ותגל יולדתך: **גמ' רביעה ראשונה ושניה לשאלו.** שאף על פי שלא ירדו גשמים לא צראשונה ולא צשניה לא היו מתענין אלא שולין. וקשיין ממני' דקתני סדר תעניות אלו האמור צריעה ראשונה וצרייתא אהדדי: **הכי קאמר כו'.** (א) וכגון רביעה ראשונה שניה ושלישית דכולי יורה קרי ליה רביעה [א] כך שמעתי: **דוקא נשטנו.** דכי נשתנו ודאי הוא דמתריעין מיד דלר"ך להתפלל עליה (א) שיחזיר צופי מתקן: **אזל יבשו.** לא לר"ך דמכאן ואילך לא יועיל והוה תפלת שזא אפילו יבשו כשהן חטין עדיין דקין אפילו הכי לא מתריעין: **הכי גרסין פשיטא (א) שנו תנן** לא צריכא דאקון מהו דמיכח כו': **דאקון.** שעלו צקנה שנתקנו מעט לאחר שמיבשו: **מהו דמיכח** **אקנתא מילתא היא.** דהואיל ונתקנו מעט אס יתפלל מועיל להס קא משמע ע"כ רב נחמן דאקנה לאו מילתא. ל"א אלז יבשו לא דמנימל חזרין: **לא לריכא דאקון.** שעלו צקנה מהו דמיכח אקנתא מילתא היא דכיון שעלו צקנה ועדיין לא צבצו כל צרכן ודאי אי לא מתריעין תו לא גלי קמשמע לן ללכו מילתא היא דאף על גב דאקון אכתי גלי טפי: **נהרא אנהרא צורותא.** בשאין תבואה צעיר אחת ויש עיירות אחרות ואפשר להציא מזה לזה דרך נהר כספינה: צורותא